

vračljiv zadržek; zakaj naj bi se zvijači taka lastnost odrekala?

Če je vzpostavitev dovoljena, je zamudna sodba razveljavljena (iudicium rescindens) in pravda se nadaljuje v lastnih povojih (iudicium rescissorium); ni je treba prevajati v novo pravdo.

Stroške vzpostavitvenega (in razveljavljenega) postopanja mora trpeti predlagatelj (§ 218 cpp.). Če izpade „iudicium rescissorium“ v njegovo korist, jih more kot škodo po zasebnem pravu nazaj zahtevati.¹⁶ Po zadnjem stavku § 212 cpp. se po preteku treh mesecev od zamude vzpostavitev ne more predlagati (objektivni rok). Težko si je pa misliti, da prizadeta stranka za zamudo ne bi prej zvedela, in še teže, da bi ji zamudna sodba v treh mesecih ne bila vročena.

Avtorske pravice glasbenikov glede zvočnega filma.

Dr. Fran Skabernè.

V Jugoslaviji avtorsko pravo urejuje predvsem zakon o zaščiti avtorske pravice z dne 26. decembra 1929.

Glasbena dela štiti zakon v § 21 s tem, da ima avtor izključno pravico, dajati svoje delo v promet, ga objavljati, razpravljati o njem javno na predavanjih, ga reproducirati in razmnoževati. Dokler se delo ne objavi, gre avtorju izključna pravica, občinstvo obveščati o njem. Razen tega obsega avtorska pravica do gledališkega, glasbenega ali kinematografskega dela tudi izključno pravico javnega prikazovanja in izvajanja. § 22 avt. zak. navaja še podrobno nekatere pravice, ki pripadajo avtorju. Glede zvočnega filma nas zanimajo samo naslednje:

„6) prenos dela na instrumente, ki služijo mehaničnemu izvajanju glasov, zlasti na plošče, valje, trakove in temu podobno; potem pravica dovoliti, da se smejo prenesena dela javno izvajati s temi instrumenti;

7) javno izvajanje ali prikazovanje knji-

¹⁶ Vážný št. 12.488 in Pužman, Žaloby a žalobní petity, 1923, str. 1936.

ževnega ali umetniškega dela (§ 3) s kinematografijo, projekcijo ali na podoben način.“

Če avtor glasbenik svojo pravico prenese na drugega, po § 17 avt. zak. oni, na katerega se je prenesla, ni upravičen, brez avtorjevega dovoljenja spreminjati ali skrajšati dela, njegovega naziva ali avtorjevega imena. Ta pravica se imenuje moralna avtorska pravica (*droit moral*), ki jo po § 53/IV avt. zak. zastopajo avtor sam in njegovi dediči. Če je ne zastopajo dediči, so obstoječe akademije znanosti in umetnosti, univerze ter književne in umetniške organizacije upravičene, čuvati avtorjevo moralno pravico pred civilnimi in kazenskimi sodišči.

Take določbe ima deloma samo v načelu, deloma tudi v podrobnostih izdelane Bernska konvencija za zaščito književnih in umetniških del, ki je bila sklenjena dne 9. septembra 1886 in potem revidirana prvič v Berlinu dne 13. novembra 1908 in drugič v Rimu dne 2. junija 1928. Države podpisnice B. K. so tudi pristopile k mednarodni zvezi za zaščito književnih in umetniških del, ki je bila ustanovljena ob podpisu B. K. (Odslej bomo revidirano B. K. označevali: R. B. K.).

Kraljevina Jugoslavija je pristopila Rev. Bernski konvenciji z zakonom z dne 22. marca 1930. Sl. N. 153-LVII, in sicer tako, da ne velja pristop samo za B. K. revidirano v Berlinu (R. B. K.), marveč tudi že za konvencijo, revidirano v Rimu.

Pristop k R. B. K. ima za posledico, da avtorji, ki so državljani kraljevine Jugoslavije, uživajo za svoja književna in umetniška dela v vseh drugih državah isto zaščito, kakor jo imajo lastni državljani dotičnih držav, razen tega pa tudi še posebne pravice, ki jih daje R. B. K., torej zlasti pravice iz čl. 8, 9, 10, 12, 13 in 14 R. B. K. V tem oziru uživa avtor zaščito tudi v primeru, ako narodna zakonodaja takih pravic ne bi priznala. Nasprotno pa tudi tuji avtorji, katerih država je pristopila k R. B. K., v naši državi uživajo iste pravice. Iz tega sledi, da je R. B. K. del našega zakonodajstva in da, stranke in sodišča vežejo ne samo predpisi uvodoma cit. zakona o zaščiti avtorske pravice, marveč tudi predpisi Revidirane Bernske Konvencije.

Kraljevina Jugoslavija se je tudi s pogodbami o trgovini in plovbi z Nemčijo (1927), Avstrijo (1929), Francijo (1929) in s Čehoslovaško republiko (1928), torej preden je stopil v veljavo jugoslovanski avt. zakon, obvezala, da bo dajala zaščito na polju literarne in umetniške svojine ter se ravnala po odredbah R. B. K. Ker so bile te trgovinske

pogodbe uveljavljene z zakoni, je pri presojanju avtorskih pravic za avtorje iz teh držav treba upoštevati tudi obvezo iz teh zakonov.

Za naš predmet prihajajo v poštev določbe čl. 13 in 14 R. B. K.

Čl. 13: „Avtorji glasbenih del imajo izključno pravico dati dovoljenje:

1) da se ta dela prenesejo na instrumente, ki služijo za mehanično produkcijo,

2) da se morejo ista dela javno izvajati s pomočjo takih instrumentov.“

čl. 14: „(1) Avtorji književnih, naučnih in umetniških del imajo izključno pravico, da dovolijo reprodukcijo, prirejanje in javno predstavljanje svojih del s kinematografijo.“

Kako se v praksi vršijo posli, ki so urejeni z navedenimi zakonskimi določbami? Avtor glasbenik s pogodbo in za plačilo dovoli producentu filma pravico, da sme sneti njegovo glasbo na filmski trak, dočim si pridrži pravico dovoliti, da smejo kinopodjetniki avtorjevo glasbo v filmu tudi javno izvajati. Producent filma ga proda izposojevalnicam, te ga pa kinopodjetjem proti plačilu dajejo za določen čas v rabo. Ta pogodba pa ni posodbená, marveč prava najemna pogodba.

Pravico javnega izvajanja avtorji glasbeniki prenašajo v smislu § 15 avt. zak. na agente ali družbe, ki sklepajo pogodbe za prikazovanje gledaliških, glasbenih in kinematografskih del. Agentura posluje v svojem lastnem imenu, toda na račun avtorja, ki prejema dohodke iz sklenjenih pogodb, potem ko se odbijejo stroški in provizija. Nekaj let je pa že tega, odkar so se v posameznih državah ustanovila društva avtorjev, ki po svojih organizacijah ne sklepajo samo za svoje člane pogodb za prikazovanje odnosno za izvajanje avtorskih del, marveč tudi prejemajo in obračunavajo tantiјeme v korist svojih članov in nastopajo v njihovo zaščito proti kršenju pravic.

Med temi zaščitnimi društvi so najbolj znamenita sledeča:

V Franciji: La Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique (okrajšano SACEM) v Parizu;

v Nemčiji: preje „Genossenschaft zur Verwertung musikalischer Aufführungsrechte“ (GEMA), sedaj „Staatlich genehmigte Gesellschaft zur Verwertung musikalischer Urheberrechte“ (STAGMA), obe v Berlinu;

v prejšnji Avstriji: „Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger“ (A. K. M.) na Dunaju;

nadalje v Češkoslovaški republiki „OSA“, na Poljskem „ZAJKS“, na Angleškem „MECOLICO“ in Performing Right Society (P. R. S.), v Švici „MECHANLIZENZ“, v Italiji Società Italiana degli Autori ed Editori (SIDE) itd.

V Jugoslaviji so se s tem bavila Udruženje jugoslovenskih muzičkih autora („UJMA“) in Udruženje jugoslovenskih dramskih autora („UJDA“) in še nekatere privatne agencije, med njimi tudi „Autor-Centrala za avtorska prava, S. Bakarčić“, v Zagrebu, ki bo še večkrat imenovana v tej razpravi.

Na podstavi § 98 fin. zak. za leto 1936/37 (po katerem se ministrski svet pooblašča, da sme izdajati uredbe z zakonsko močjo radi ureditve in olajšanja gospodarskih razmer v državi in vobče radi pospeševanja gospodarske delavnosti), je ministrski svet izdal uredbo z zakonsko močjo o avtorskopravnem posredništvu z dne 25. decembra 1936. Po tej uredbi (§ 5) prenehajo vsa dotlej obstoječa avtorskopravna posredništva v 4 mesecih, potem ko stopi v veljavo. Prav tako (§ 6) prenehajo v tem roku (t. j. z dnem 26. maja 1937) veljati vse pogodbe o avtorskopravnem posredovanju med dosedanjimi posredniki in interesi, sklenjene pred uveljavitvijo te uredbe, če ni prenehala nje veljava že prej. Z odločbama z dne 26. maja 1937, št. 948 in 949 je pa minister za prosveto na podstavi omenjene uredbe pooblastil „Udruženje jugoslovenskih muzičkih autora“ (UJMA) in „Udruženje jugoslovenskih dramskih autora“ (UJDA), da izključno izvršujeta in sicer UJMA avtorsko posredništvo glasbenih del in besedila v zvezi s temi deli kakor tudi njih mehanične in radiofonske reprodukcije, UJDA pa avtorsko posredništvo pravice prikazovanja dramskih, dramsko-glasbenih, kinematografskih, pantominskih in podobnih del in njih mehanične in radiofonske reprodukcije. — To velja tako glede domačih kakor tujih avtorjev, ki pa morejo, če niso vdruženi pri kakšni zaščitni organizaciji, svoje pravice, zlasti pred sodiščem, tudi sami uveljavljati.

Tantijeme za izvajanje glasbenih del zaščitenih avtorjev se navadno pobirajo v pavšalnih vsotah, ki jih potem zaščitne organizacije razdelijo med člane, kakor in kolikor odpadejo na njihova izvajana dela. Tako je bila n. pr. med Autor-Centralo S. Bakarčić v Zagrebu in petimi največjimi zaščitnimi organizacijami GEMA, A. K. M., SIDE, P. R. S., SACEM dne 25. februarja 1931 v Parizu sklenjena pogodba, da bo Autor-Centrala v njej dodeljenem okrožju v Jugosla-

viji pobirala tantijeme, razdelitev se bo pa izvršila enkrat v letu, ter bosta prisostvovala po en zastopnik organizacij GEMA in A. K. M.

Pokazalo se je pa, da kinopodjetniki ne priznavajo avtorjem glasbenikom pravic, ki jih imajo glede zvočnega filma. S tem, da so izposojevalnicam filmov plačali zahtevano vsoto za najem filma, ki ga potem izvajajo v svojih bioskopih, v Sloveniji samo „kino“ imenovanih, mislijo, da so opravili in se ne zmenijo za to, da bi si priskrbeli pri zaščitnih društvih še dovoljenje za izvajanje glasbe v filmu in plačali tantijemo, ali pa ostro zavračajo zastopnike organizacij, kadar jih na to opozarjajo in zahtevajo plačilo tantijem.

Tako stališče je zlasti zavzela „Universum-Film Aktiengesellschaft“ (UFA) v Berlinu, ki je tudi pri nas znana po svojih filmih, in to je sprožilo znamenito pravdo, ki se je vodila pri deželnem sodišču (Landgericht) in pri komornem sodišču (Kammergericht) v Berlinu ter končno pri državnem sodišču (Reichsgericht) v Leipzigu. Zaščitna društva 1) GEMA in 2) A. K. M. (glej gori) in 3) Genossenschaft deutscher Tonsätzer v Berlinu so tožila omenjeno UFA, ki ni samo izdelovala filmov, marveč je svoje in tuje filme izvajala v številnih svojih bioskopih.

UFA ni hotela priznati, da smejo imenovane zaščitne organizacije za svoje člane avtorje zahtevati od nje plačilo tantijem za javno izvajanje njihove glasbe v zvočnih filmih.

Tu se ne moremo spuščati v podrobnosti te velike pravde. Tožbeni zahtevek je glasil na ugotovitev in subsidiarno (hilfsweise) na opustitev. Na prvi stopnji je bilo ugodeno subsidiarnemu zahtevku, druga stopnja (Kammergericht) pa je 9. maja 1932 ugodila temu-le ugotovitvenemu zahtevku.

„Ugotavlja se, da toženka (UFA) ni oziroma ni bila upravičena, od 1. junija 1931 dalje v zvočnem filmu prirejati javnih predstav tistih avtorskopravno zaščitanih glasbenih del in tekstov, glede katerih so upravičenci po določilih pravil na tožilki pod 1) (GEMA) in pod 2) A. K. M.) oziroma v smislu ukoriščevalnih pogodb, sklenjenih s tožilkom pod 3) prenesli izključno pravico na reprodukcijo v zvočnem filmu ali glede katerih so inozemske ukoriščevalne družbe prenesle imenovano pravico na tožnice.“

Reichsgericht v Leipzigu je s sodbo od 5. aprila 1933 zavrnil UFA-ino revizijo ter s tem potrdil sodbo Kammergerichta.

Naglasiti je treba, da nemški avt. zak. (Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst) od 29. junija 1901 in 22. maja 1910 (novela) glede tega daleč ni tako jasen in odločen kakor jugoslovanski avt. zak. in se je zlasti Reichsgericht spustil v prav subtilno umovanje in razlaganje, ko je zavrnil revizijo.

Tudi v Jugoslaviji se je pojavil močan odpor zoper plačevanje tantijem avtorjem za izvajanje glasbe v zvočnem filmu, in sicer zlasti zato, ker kinopodjetja tožijo, da so bremena (davki, pristojbine) že itak dosti težka, avtor je pa že zaslužil, ko je svoje delo prodal producentu filma. Tako je B. T. Blagojević v svojem članku „Zakon o zaščiti avtorskega prava i tonfilm“, ki je izšel v Arhivu za pravne i društvene nauke (1933, str. 229) napisal sledeče: „Kao što je poznato, proizvođači filmova, upotrebljujući muzičke kompozicije pojedinih autora za filmsku muzičku pratnju, plaćaju tim autorima za to snimanje imajući — razume se — nameru da istu upotrebe radi prikazivanja i reprodukcije u bioskopima, jer inače snimanje u drugoj nameri ne bi, s obzirom na veliku cenu ovog snimanja, imala nikakvog smisla.“ — Dr. J. Šuman, ki navaja ta odstavek v svoji knjigi „Komentar zakona o zaštiti avtorskega prava i međunarodni propisi,“ (Beograd, 1935), pa pristavlja, da je v glavnem to mnenje pač točno, da pa to ne izključuje, da avtorji zvočnih filmov, katerim se ne prištevajo samo filmi z glasbenim spremljevanjem, marveč vobče filmi z zvoki, glasbo, glasom itd., ob sklepanju pogodb za eksploatacijo sebi pridržujejo razne pogoje glede prikazovanja in izvajanja svojih del in glede plačevanja specialnih tantijem poleg prejetega honorarja za prvotno snemanje filma.

Kazenskopravno se pri nas doslej ni moglo uspešno postopati proti kršitvam avtorskih pravic. V §§ 48 in sl. avt. zak. se zahteva za kaznovanje kršitelja avtorskih pravic, da je dejanje storil „vedoma“ (svesno), podjetniki so se branili, da so jim izposojevalci filmov (ki imajo skoro vsi svoje sedeže v Zagrebu), zagotavljali, da imajo oni monopolno pravico za izvajanje celotnih filmov za kraljevino Jugoslavijo, in sicer tudi za izvajanje glasbe. Obtoženci so izpovedali, da so se na take informacije zanesli, in so bili oproščeni.

V Sloveniji je podeljenih 60 koncesij za kinopodjetja, v obratu jih je pa 55. Zato je precejšnje zanimanje za to vprašanje, zlasti zaradi pravde, ki se je razvila o tem in je dala povod, da o tem poročam.

Neka gospodarska zadruga v J. (odslej „zadruga“ imenovana) je kot lastnica kinematografa v svojih prostorih v J. predvajala dne 3., 4., 5. in 8. 1934 zvočni velefilm „Zvezda Valencije“, dne 14. in 15. 8. 1934 pa zvočni film „Zaročenka vdova“, pri čemer so bile izvajane skladbe in kompozicije avtorjev Stauch Riharda („Zvezda Valencije“) in May Hansa („Zaročenka vdova“). Ker je zadruga predvajala te filme, ne da bi si bila poprej pribavila potrebno avtorsko dovoljenje in da bi plačala predpisane avtorske tantijeme, jo je Autor-Centrala za avtorska prava S. Bakarčić v Zagrebu, ki je zastopala interese imenovanih avtorjev, s priporočenim pismom opozorila, da krši tuje avtorske pravice ter ji je tudi prepovedala nadaljno izvajanje omenjene glasbe v njenem lokalni. Ker se pa zadruga za opozorilo ni zmenila, je Autor-Centrala za avtorska prava S. Bakarčić (odslej „Autor-Centrala“ imenovana), vložila pri okrožnem sodišču v Ljubljani tožbo zoper zadrugo v J. na plačilo kosmatih dohodkov vseh predstav omenjenih filmov v znesku 6000 din v smislu § 58 1 zak. o zaščiti avtorske pravice (odslej „avt. zak.“) Spor je pristopila kot stranska intervenientinja tt. A. H. i K. v Zagrebu, ki je zastopnica filmske trvdke UFA.

Tožilka je zatrjevala, da je treba komponista Staucha in Maya v smislu § 10 avt. zak. smatrati kot avtorja zgoraj označenih del, ker sta bila prikazana pri imenovanih dveh filmih tudi njuna imena z izrečno označbo, da je glasba predvajanih filmov njuna. Njune navedene kompozicije uživajo avtorsko zaščito, ker so v smislu § 22 t. 6 in t. 11 tega zakona zaščitene tudi v obliki filmskozvočne reprodukcije. Oba avtorja sta včlanjena pri avtorskih zaščitnih društvih, in sicer Stauch pri GEMA v Berlinu, May pa pri A. K. M. na Dunaju. Oba avtorja sta s posebnima prenosnima izjavama prenesla vse svoje avtorske izvajalne pravice glede v tožbi naštetih muzikalnih kompozicij, med drugim izrečno tudi pravico do njihove filmske reprodukcije, na imenovani avtorski zaščitni društvi in sicer Stauch s prenosno izjavo z dne 9. aprila 1929, May pa s prenosno izjavo z dne 16. aprila 1934.

S prenosom pridobljene izvajalne pravice teh dveh društev kot pravnih naslednic imenovanih avtorjev, pa uživajo zaščito tudi po naših domačih zakonih. Obe društvi sta sicer inozemski in sicer GEMA nemško, A. K. M. pa avstrijsko društvo. Toda naša država je ne samo pristopila Bernski konvenciji o zaščiti avtorskih pravic, ampak je sklenila tudi posebni mednarodni pogodbi z Nemčijo in

Avstrijo. Na podlagi teh mednarodnih pogodb, ki so pri nas uzakonjene, uživajo nemški in avstrijski državljani ter društva pri nas isto avtorsko zaščito, kakor naši lastni državljani in društva.

Obe navedeni avtorski združbi namreč GEMA v Berlinu in A. K. M. na Dunaju, sta s posebnima prenosnima izjavama prenesla na tožiteljico vse avtorske pravice svojih članov z veljavnostjo za ozemlje cele kraljevine Jugoslavije, tako, da je na temelju teh izjav tožeča stranka edino upravičena in legitimirana, uveljavljati in braniti vse te pravice na ozemlju kraljevine Jugoslavije in to v svojem lastnem imenu.

Okrožno sodišče v Ljubljani je v sodbi z dne 12. junija 1937, I Po 675/26., ki jo je izdalo v tem sporu, najprej obravnavalo vprašanje prenosa avtorske pravice s strani avtorjev Stauch in Many na zaščitni organizaciji GEMA in A. K. M., od teh pa na tožilko Autor-Centralo ter je ugotovilo, da se je prenos pravilno izvršil s pristopom avtorjev k omenjenima društvoma in s pooblastili izdanimi od društev Autor-Centrali. Ker je to manj važno, izpuščamo podrobno obrazložitev sodišča, ki o predmetu spora dalje izvaja:

V meritornem oziru predstavlja jedro predmetnega spora vprašanje, da li more tožilka kot izkazana pooblaščenka obeh avtorjev še izvajati avtorske pravice do njunih kompozicij spričo tožilkinega in intervenientnega stališča, da sta oba avtorja kot ustvaritelja glasbenega dela obeh filmov dala v naprej dovoljenje, da razpolagata z njunimi avtorskimi pravicami na filmu izdelovalca filma.

Tako pravi tožena stranka, da je predvajala filme „Zaročenka vdova“ in „Zvezda Valencije“, potem ko si je od producentov in avtorjev filmov odnosno izkazanih zastopnikov teh upravičenih oseb pribavila proti pogodbeni odškodnini njih monopolno pravico predvajanja. Ti zvočni filmi so izdelani po sistemu Licht-Tonfilm neločljivo med sliko in glasom, tako, da je s predvajanjem slike predveden tudi vsak glas. Ustvaritelja glasbe — ki ni seveda edini glas pri teh filmih, — sta sestavila glasbeno spremljavo po naročilu filmskega producenta, proti plačilu in za te filme, vsled česar glasbene spremljave filmov ni mogoče smatrati kot samostojnega produkta, temveč kot bistveni del filma.

To stališče obeh skupno nastopajočih strank pa je zmotno. Opozoriti je na §§ 5 in 12 avt. zak. po katerih obsega avtorska pravica tako posamezna dela, (če so seveda predmet avtorske zaščite § 3 avt. zak.) v celoti, kakor tudi njih

poedine dele. Da sta zvočna filma, ki sta predmet tega spora, neko delo, ki uživa po § 3 t. 8 avt. zak. avtorsko zaščito, neka celota sestavljena iz večih delov, ne more biti dvoma, in sicer delov, ki vsaki posamezni predstavlja za sebe neko umsko tvorbo. V glavnem sta tu dva dela: dramsko scenični ter muzikalni del. Oba dela združena tvorita celoto, to je zvočni film, ki nastane tako, da se zvoki istočasno kot slika v premikanju — torej po načinu kinematografije — fotografirajo na filmskem traku. Ta trak je baza za reprodukcijo slike kakor tudi zvoka.

Razlikovati je torej ob vprašanju, kdo je stvaritelj posameznega zvočnega filma in komu gredo iz tega filma pravice avtorstva, 1) avtorja, ki je zasnoval celotni zvočni film, ki je dal torej idejo vodilne vsebine — torej avtorja celote, od 2) avtorjev, ki so ustvarili posamezne dele tega filma, tako da je mogel preje navedeni zasnovatelj celotnega filma s sestavo teh delov doseči svojo zamisel. Ti avtorji so glede dramsko-sceničnega dela libretist, glede muzikalnega dela pa komponist. Vsem tem gre v smislu cit. določb avtorska zaščita, toda samo tem, kar je potrebno poudariti z oz. na toženkin prigovor, da imajo pri posameznih zvočnih filmih avtorske pravice med drugimi tudi režiser, (kolikor pač on ne nastopa v posameznem filmu kot stvaritelj posameznega umstvenega dela), fotograf, posamezni igralci, glasbeni urednik, scenêr itd. Vse te osebe se le tehnično udeležujejo pri izdelavi posameznega filma. Tehnična dela pa niso predmet avtorske zaščite.

Avtorska pravica glasbenika, ki je dal svoje kompozicije za določen zvočni film, torej ni izgubljena, odnosno ni prenesena samo zato, ker ima avtorsko pravico na celem zvočno-filmskem produktu ena oseba: to je bodisi zasnovatelj odnosno, kar hoče prikazati tožena stranka, producent filma, ki je odplačal vse sodelujoče in razpolaga po izgotovitvi filma z izgotovljenim delom. Honorar, ki ga namreč producent filma izplača posameznim umstvenim stvariteljem njegovega filma, v pričujočih primerih ne predstavlja popolnega plačila za odkup vseh pravic, ki gredo posameznim avtorjem, sodelujočim pri tem filmu, o čemer bo pa govora itak še v naslednjem.

Da gre in concreto za dela obeh komponistov kot sestavnih delov neke celote, katerim gre tudi zaščita v smislu § 5 in 12 avt. zak., je sklepati iz dejstva, da so vsi sestavki glasbenega dela obeh zvočnih filmov registrirani v prijavi del obeh glasbenikov pri njunih pristojnih umetniških poslovalnicah, kar je smatrati za dokazano po overjenih listi-

nah z dne 9. aprila 1929 (prijava del Riharda Staucha pri GEMA) ter z dne 16. aprila 1934 (prijava Hansa Maya pri A. K. M.) ter po zaslišanih pričah. Da je govoriti o tako zaokroženih sestavnih delih, ki jim že gre posebna avtorska pravica, pa izhaja iz nespornega dejstva, da so bila ob predvajanju obeh spornih filmov izrečno navedena tudi imena obeh glasbenikov.

V smislu §§ 21 in 22 avt. zak. gre posameznemu avtorju pravica, da da svoje delo v promet, ga reproducira, razmnožuje in objavlja. Za avtorske pravice pri kinematografskih delih pa je izrečno, da obsega le-ta tudi pravico javnega prikazovanja in izvajanja. Ako se prenesejo te določbe na predmetni primer, se izkaže, da je torej razlikovati med pravico do n a p r a v e zvočnega filma (s tem, da se stavi v promet, reproducira ali razmnožuje) in pravico do i z v a j a n j a tega filma odnosno posameznih njegovih delov, torej do izvajanja glasbe s filmom. Priče so že izpovedale, da sta oba avtorja prepustila svoje pravice producentom zadevnih filmov, toda le pravice, da sta smela oba producenta v smislu pogodbenega razmerja, ki sta ga imela z glasbeniki, s n e m a t i njune glasbene tvorbe na filmski trak, ga oddati v promet in ga razmnoževati po kopijah. Tudi oba po sodišču zaslišana izvedenca v svojem mnenju ne povesta ničesar konkretnega, kar bi moglo podatke teh ugotovitev, dobljenih po zaslišanju vseh prič, ovreči ali omajati. Toda s tem, da sta oba komponista odstopila pravice za snemanje, še ni rečeno, da sta prepustila producentoma tudi pravice javnega izvajanja njune glasbe. Da sta si te pravice izrečno pridržala, izhaja iz okolnosti, potrjene po zaslišanih pričah, da sta oba komponista prepustila vse svoje iz predmetnih glasbenih del izvirajoče pravice njunima zaščitnima družbama, to je GEMA in A. K. M., vsled česar pač nista mogla več razpolagati v svojem imenu s temi pravicami, tako da bi jih morda prepustila producentoma obeh filmov.

Kolikor pravic je prešlo od obeh avtorjev na producenta filma, toliko in nič več — v odnosu do obeh komponistov — jih je moglo preiti od producenta obeh filmov, to je od tvrdke „Ufa“ (glede filma „Zvezda Valencije“) odnosno tv. Süd Film A. G. Berlin (glede filma „Zaročenka vdova“) na podjetje, ki je oba ta filma prikazovalo. Torej na toženko, ki ni mogla doseči nič več pravic kakor sta jih dosegla oba producenta spornih filmov.

Sodišče je torej prišlo do prepričanja, da je ostala pravica obeh avtorjev do i z v a j a n j a njune glasbe pridr-

žana njima odnosno v zadnjem izkazanem nasledstvu tožeci stranki. Zato jima gre zaščita v smislu avtorskega zakona napram toženki, ki je s tem tudi pasivno legitimirana. Toženka ne more otresti s sebe bremena, ki jo zadeva ta zaščita, tudi zaradi okolnosti, da je pustila nasproti izposojevalcem filmov v smislu posebne klavzule sklepnih pisem, s katerimi je dobila oba filma v najem, odprto vprašanje predmetne pravice.

V smislu §§ 62 in 58 avt. zak. je oškodovanec upravičen, zahtevati plačilo vsega dohodka od neupravičenega izvajanja brez odbitka stroškov, ki so bili s tem izvajanjem združeni. Toda če je bilo to delo izvedeno z drugimi deli vred, se mora odrediti kot odškodnina sorazmeren del dohodka.

Tožiteljica pravi, da je bil celoten kosmati dohodek obeh predstavljenih filmov din 6.000.—, kar je vzeti kot podlaga, ker prizna tožena stranka, da je bilo celo več celokupnega dohodka, namreč din 6.987.—. Kot zgoraj že izvajano, predstavlja glasbeni del zvočnega filma le en del celote. Sodišče po svojem lastnem prevdanku, opirajoč se na določbo § 369 cpp. ceni delež glasbe pri obeh prizadetih filmih nasproti celotnemu filmskemu prikazovanju na eno polovico ter temu primerno tudi prizna tožniku pravico do odplate v znesku polovičnega tožbenega zahtevka. Kar je tožilka zahtevala več, pa je kot neutemeljeno zavrnila.

Tožena zadruga je vložila priziv na apelacijsko sodišče v Ljubljani, ki je s sodbo z dne 14. decembra 1937, I pl 199/37-3 priziv zavrnilo s sledečimi razlogi:

Predvsem je rešiti temeljno vprašanje, ali ima glasbenik za svoje glasbeno delo pri zvočnem filmu še posebno avtorsko pravico do izvajanja te glasbe po filmu, čim je dovolil producentu filma uporabo njegovega glasbenega dela za napravo zvočnega filma.

Zakon o zaščiti avtorskih pravic razlikuje jasno, da ima avtor izključno pravico na svojem delu, ki ga ima edino on objavljati, reproducirati in razmnoževati, n. pr. izdati v obliki not, da ima pa tudi izključno pravico javnega prikazovanja in izvajanja n. pr. uprizoritve opere ali operete v gledališču (§ 21 avt. zak.). Zakon nadalje v § 22 pod t. 6 izrečno pridržuje avtorju pravico prenosa njegovega dela na mehanične instrumente in posebej, pravico dovoliti, da se smejo prenesena dela javno izvajati s temi instrumenti. Pod t. 7 pa zakon očitno le zaradi večje jasnosti še navaja javno izvajanje ali prikazovanje umetniškega dela s kinematografijo, kajti tudi tu gre za prenos na instrumente

za mehanično reprodukcijo (kinematografski trak) in se da kinematografska reprodukcija subsumirati tudi pod t. 6. Nikakor se pa ni hotela ustvariti razlika med pravicami iz t. 6 in t. 7 § 22 avt. zak.

Iz tega sledi nujno, da obstoji na eni strani pravica avtorja, da izroči producentu filma svojo glasbo, da jo ta prenese na filmski trak, na drugi strani pa še posebna pravica avtorja do javnega izvajanja te glasbe. Le pravico snemanja glasbe na filmski trak, tedaj za napravo zvočnega filma, si pridobi producent filma s privoljenjem avtorja glasbe, temu pa je že po besedilu zakona pridržana pravica do javnega izvajanja te glasbe s filmom. Spričo tega tudi ni uvideti, zakaj bi naj tako razlikovanje med napravo filma in njega izvajanjem ne ustrezalo prometnemu pomenu izdelovanja filma, če tudi je notorično, da se filmi izdelujejo za izvajanje, ne pa za zalogo. Popolnoma pravilno je tedaj pravno stališče prve stopnje, da je razlikovati med pravico do naprave zvočnega filma in pravico izvajanja tega filma odnosno posameznih njegovih delov ter se prizivno sodišče sklicuje na izčrpne in pravilne razloge pobijane sodbe, katerih pravilnost ne morejo omajati prizivna izvajanja. Pri tem je seveda nevzdržno stališče priziva, ki izvaja, da ima vsak sodelavec filma, všteti reklamnega slikarja plakatov, pod pogojem, da je ustvaril umetnino, pravico do posebne nagrade za izvajanje svojega dela sodelovanja, ako drži stališče prve stopnje, da je bil glasbeni sodelavec filma plačan pač za napravo, ne pa tudi za izvajanje filma. Pobijana sodba je tudi pravilno rešila vprašanje, kdo opravi pri filmu umetniško delo in da med te ne spadajo oni, ki predstavljajo samo reprodukcijo avtorskega dela. Da je tako razlikovanje pravilno in se dejansko tudi izvaja, kaže pogodba med družbo Stagma in državno zvezo nemških filmskih gledališč, nadalje pogodba, s katerimi dajejo filmske razpečevalnice filme v najem kinopodjetjem, pa tudi izvajanje zaslišanih zvedencev potrjuje pravilnost tega razlikovanja.

Iz vsega tega pa sledi, da je treba za javno izvajanje umetniškega dela, in konkretno glasbenega dela zvočnega filma, izrečnega dovoljenja od avtorja glasbenega dela odnosno avtorskopравnih zaščitnih društev, na katere je avtor prenesel te svoje pravice.

Priziv graja, da ni ugotovljeno, da velja prenos pravic od avtorjev glasbe na njuna interesna zastopstva in od teh na tožečo stranko za glasbo baš teh predmetnih dveh filmov. Ne samo da je to dokazano po izvirnih listinah z dne

9. julija 1933 in 16. aprila 1934, pa je pobijana sodba tudi izrečno ugotovila, da sta oba avtorja Stauch in May prepustila vse svoje iz predmetnih glasbenih del izvira-joče pravice družbama GEMA in A. K. M.

Glede na prigovor tožene stranke, da sta avtorja Stauch in May prenesla oziroma predala producentu filma svoje avtorske pravice, je rešiti vprašanje, ali sta ta avtorja še imetnika avtorskih pravic do glasbe v predmetnih dveh filmih, ko sta jih prenesla na družbi GEMA in A. K. M. Pobijana sodba je izrečno ugotovila, da sta si oba avtorja pravico do javnega izvajanja njunih predmetnih glasbenih del izrečno pridržala in jo prenesla na zaščitni društvi GEMA in A. K. M. Glede avtorja Staucha je to dokazano po izvirni listini (izjava od 9. aprila 1929) in po njegovem pričevanju. Predmetni film „Zvezda Valencija“, za katerega je ta avtor komponiral glasbo, je reproducirala filmska družba Ufa šele leta 1930. Na to družbo ta avtor tedaj ni mogel prenesti pravice izvajanja glasbe, ker je že 9. aprila 1929 te pravice prenesel na društvo GEMA. Glede avtorja Maya pa je dokazano po njegovi pismeni izjavi z dne 17. marca 1936, odnosno splošni izjavi z dne 16. aprila 1934, da je prenesel na društvo A. K. M. s svojim pristopom dne 24. januarja 1934 vse svoje pravice javnega izvajanja, posebno tudi pravice filmsko-zvočnega izvajanja od njega komponiranih in v predmetnem zvočnem filmu „Zaročenka vdova“ vsebovanih skladb in da si je temu ustrezno pridržal te pravice v razmerju nasproti producentu filma. S tem je tedaj ugotovljeno, da sta oba avtorja še bila imetnika avtorskih pravic do izvajanja njunih glasbenih del v predmetnih dveh filmih, ko sta jih prenesla na društvu GEMA in A. K. M. Toženka je sicer postavila trditev, da sta ta dva avtorja poleg pravice snemanja tudi pravico javnega izvajanja glasbenih vložkov prodala producentoma teh filmov, preden sta jih prenesla na navedeni društvu. O tej trditvi ponudeni dokazi se niso izvedli in priziv ne uveljavlja pomanjkljivosti postopanja v tej smeri, ampak le graja, da pobijana sodba ni ugotovila, da sta ta dva avtorja še sploh bila imetnika avtorskih pravic za to glasbo, za katero sta bila plačana od filmskega producenta. Ko pa je to ugotovljeno, je za toženko ta ugotovitev merodajna, ker ni uveljavljala pomanjkljivosti postopanja v tej smeri.

Upravičeno sta tedaj avtorja glasbenih del v predmetnih dveh filmih prenesla svoje avtorske pravice izvajanja glasbe na navedeni društvu, ti društvu pa na tožečo stranko, kar je pravtako dokazano po izvirnih listinah. Vsa zadevna

prizivna izvajanja so tedaj odveč. Pritrditi je prizivu v toliko, da za vprašanje prenosa avtorskih pravic v tem primeru ne prihaja v poštev čas, kdaj je toženka predvajala predmetna filma, kakor to napačno poudarja pobijana sodba.

Sodba apelacijskega sodišča je dokončna, ker revizija ni bila dopustna (dve enako glaseči se sodbi, prisojeni zahtevki ni presegal 5.000 — din), mislimo pa, da kasacijsko sodišče ne bi ugodilo reviziji. —

Kar je tu rečeno glede javnega izvajanja glasbe v zvočnem filmu, velja tudi za gramofon in radiodifuzijo. Zato morajo tudi gostilničarji in kavarnarji, ki imajo v svojih lokalih gramofone, orhestrione in radio-aparate za zabavo gostov, plačevati pavšalirane tantijeme. Glede radiodifuzije je seveda treba razlikovati, ali se vrši radijski prenos za naročnike radijske postaje kot zasebnike, ali pa za goste v javnih lokalih in za prenos s pomočjo zvočnikov za širšo javnost. V zadnjih dveh primerih je, ker gre za javno izvajanje, treba plačati tantijeme.

S tem vprašanjem se je baval tudi mednarodni filmski kongres. Ta se je od 5. do 8. julija 1937 vršil v Parizu in sklenjeno je bilo, naj se posamezne sekcije v svojih državah borijo zoper avtorske tantijeme. S tem, da je bil avtorjem plačan honorar za snemanje glasbe na filmski trak, so po mnenju sekcije „kinogledališč“ odkupljene vse avtorske pravice (tednik „Der Film“, 1937, štev. 28).

Ako bi kinopodjetniki pri nas zahtevali, naj se izpremenijo predmetne določbe zakona o zaščiti avtorske pravice (§§ 21 in 22), bi jim ne bilo pomagano. Tudi če bi se naša vlada odločila spremeniti zakon, bi ostala glede inozemskih avtorjev vezana z določbami R. B. K. (čl. 13 in 14). Ob take pravice bi domači in tuji avtorji prišli le v primeru, ako se ne bi samo spremenil avt. zak., marveč bi naša država tudi odpovedala konvencijo. S tem bi pa pripravila naše avtorje v inozemstvu sploh ob vsako zaščito. Ne preostaja torej drugega, kakor da se počaka do prihodnje morebitne revizije B. K. V tem primeru bi naša država mogla napraviti pridržek, da bo avt. pravice iz dosedanjih členov 13. in 14. drugače uredila. Kolikor moremo presoditi, ni podoba, da bi se B. K. kmalu ponovno revidirala.

Druga pot je ta, da kinopodjetniki in izposojevalnice filmov pritisnejo na filmske producente, da pri sklepanju pogodb z avtorji glasbeniki odkupijo od njih tudi pravico javnega izvajanja glasbe. Zoper to se bodo pa gotovo upirale zaščitne organizacije avtorjev.